

Symposium Keerpunt 1629

Onder leiding van dagvoorzitter Helmer Helmers

Yvonne Vos

wethouder gemeente Vught

onder meer belast met ruimtelijke
ontwikkelingen, monumenten en erfgoed

Helmer Helmers

dagvoorzitter

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Marjolein 't Hart

Het geld voor 1629

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Het geld voor de oorlog

De complicaties en de gevolgen

- Marjolein 't Hart
 - Vrije Universiteit Amsterdam
 - Huygens Instituut, KNAW, Amsterdam

Waar kwam dat geld vandaan?

- Voor het Noorden:
 - Zilverervloot 1628?
- Voor het Zuiden:
 - Zuidelijke Nederlanden?

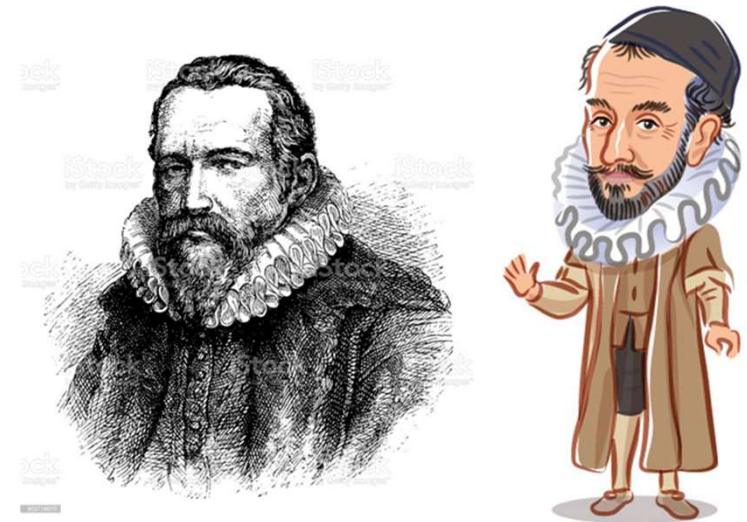
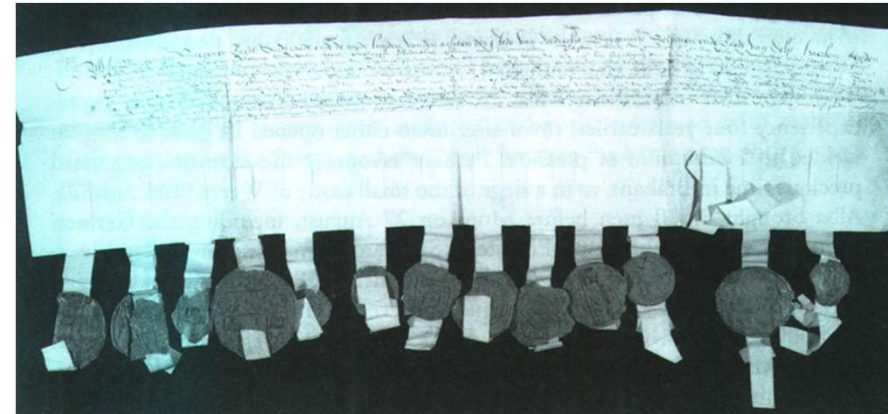
11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Noorden: reguliere staatsfinanciering

- Cruciale rol Provincie Holland
- Traditie van eerdere zestiende eeuw
- Sterke PROVINCIALE STATEN
- Overgezet naar Republiek 1588
- Reguliere Staat van Oorlog – ‘petitie’
- Goedkeuring Staten Generaal

Staatsleningen

- Betaald door accijnzen
- Vooral door Holland
- Renteniers zijn verzekerd van inkomsten uit de rente
- Oorlog = Gouden Eeuw Holland
 -en steeds grotere ongelijkheid

En de Zuidelijke Nederlanden?

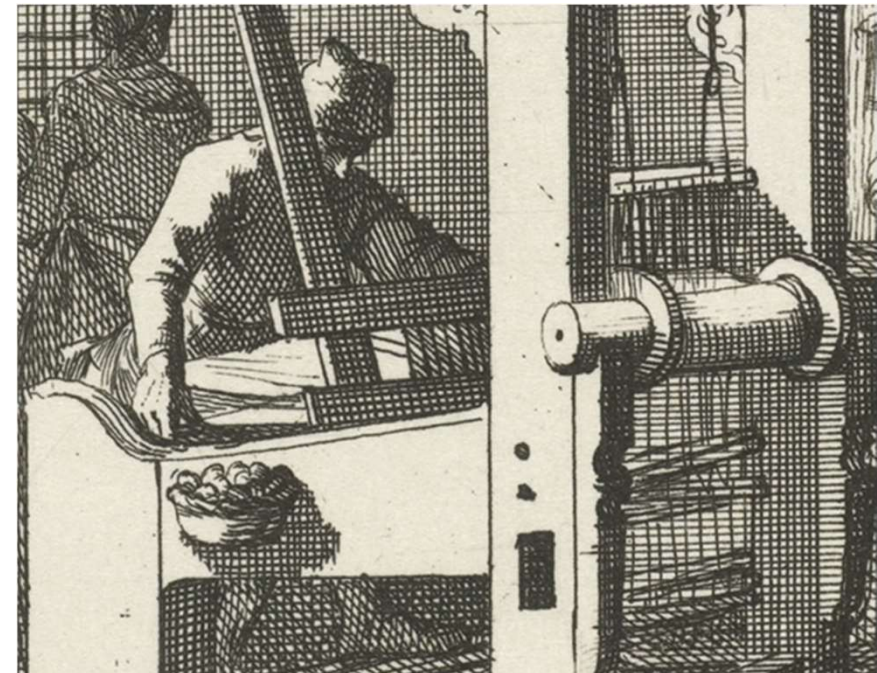
- Tachtig Jaar Oorlog: 90% uit Spanje, 10% uit Zuidelijke Nederlanden
- Vlaanderen en Brabant zeer rijk maar slechte belastingstructuur
 - Nauwelijks provinciale leningen
 - Macht steden, adel, stedelijke gilden
- 1629: ook 'Mantua crisis'
- Altijd dreiging Turkse Rijk
- Zilver uit de koloniën: aflopend

Campagne om geld op te halen....
Wie betaalde dan echt?

Holland (PROVINCIE) de baas

- Wie betaalt, bepaalt
- Gouden eeuw, rijkdom disproportioneel verdeeld
- Oorlog: achteruitgang voor Gelderland, Overijssel, Brabant ...
- Deventer, Groningen, Den Bosch
 - Tweederangs
- En Tilburg bloeit???
- Castilianen
- Spaanse soldaten

MARJOLEIN 'T HART

Oorlog en ongelijkheid

*Een inclusieve geschiedenis
van de Gouden Eeuw*

11-09-2024

Bedankt voor uw aandacht

René Vermeir

Van Breda naar Maastricht via 's-Hertogenbosch
de reality check voor het Spaanse leger
in de Nederlanden, 1625-1632

1. Filips III en het Twaalfjarig Bestand, 1609-1617

-> onverteerbare voorwaarden en gevolgen

2. Aflossing van de wacht in Madrid, 1617

-> opnieuw keuze voor een imperiale politiek

Baltasar de Zúñiga (1561-1622)

Spaans ambassadeur aan het keizerlijk hof, 1608-1617

3. Quid Bestand? Madrid en Brussel, 1618-1621

-> eisen (M) vs. hoop (B)

-> "Brussel"?

4. De crisis in Bohemen, 1618-1620

-> bijkomende motivering Madrid niet-verlenging Bestand

5. Spanje vs. de Republiek, 1621-1624

-> het Spaanse leger

-> aard van de oorlog

-> verloop: Gulik, Steenberghe, Bergen-op-Zoom, belegering Breda

6. Het annus mirabilis

- > Bahía (april), Breda (juni), Cádiz (november)
- > reputación, Rey Planeta (Palacio del Buen Retiro, Salón de los Reinos)
- > gevolgen

Juan Bautista Maíno, *La recuperación de Bahía* (links),
Francisco de Zurbarán, *La Defensa de Cádiz* (rechts)

Diego de Velázquez, De graaf-hertog van Olivares, 1624 en 1635

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Diego de Velázquez, *De overgave van Breda (Las Lanzas)*

Finale wereldkampioenschap voetbal 2010: Spanje-Nederland (1-0)

7. De ontnuchtering, 1625-1628

- > ambities en middelen
- > verloop: Oldenzaal, Groenlo
- > crisis opperbevel

Graaf van Estaires: 'Nous sommes des vaisseaux flottans à la merci des vents, et [nous] allons où la tempeste nous pousse.'

8. Het rampjaar 1629

- > Mantua-Monferrato, de gok
- > verloop krijg: Wesel augustus, Den Bosch september
- > vertrouwensbreuk

Carlos Coloma (1629): " De opdooffers die we het voorbije jaar hebben moeten incasseren, hebben hier meer indruk gemaakt dan al het onheil van 63 jaar oorlog samen Tot de viswijven toe dreigen mijn huis in brand te steken en mij om het leven te brengen, en zoiets zouden we zelfs in Constantinopel of Marokko niet hoeven te vrezen."

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Mapa de los Países Bajos en 1609, mostrando las provincias de Frisia, Drente, Overijssel, Gueldres, Holanda, Zelanda, Brabante, Malinas, Flandes, Namur, Limburgo, Luxemburgo y Tréveris. Se indican ciudades importantes como Amsterdam, Rotterdam, Bruselas, y la frontera con Francia y Alemania. El Principado-arzobispado de Lieja está marcado con líneas horizontales.

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

9. Van kwaad naar erger, 1630-1633

- > verloop krijg: Brugge 1631, Maastricht 1632
- > Hendrik van den Bergh; samenzwering met Frankrijk
- > regimecrisis; Staten-Generaal ZN

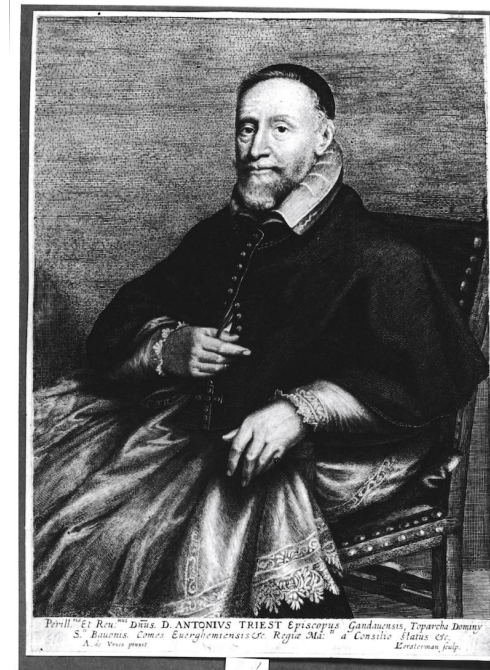
Markies van Aytona, aartsbisschop Jacobus Boonen en bisschop Antoon Triest

EXCELL. D. FRANCISCVS DE MONCADA, MARCHIO AYTONÆ, COMES OSSONÆ, VICE-COMES CABRERÆ ET BAAS MAGNVS SENESCALVS REGNI ARRAGONIÆ, PHILIPPO IV. HISPANIAR. INDIARVMQ. REGI A CONSILII STATVS EIVSDEMQ. LEGATVS EXTRAORDIN. ET SVPREMVS MILITAR. TERRA MARIQ. IN BELGIO PRÆFECTVS.

JACOBUS BOONEN ARCHIEPISCOPVS MECHLINIENSIS, BELGICÆ PRIMAS, ETC.

Petrus et Ren. D. ANTONIVS TRIEST Episcopus Gandavensis, Titarcha Domus S. Basilidis, Comes Burgundicæ, Regis M. d. Castille, Status etc. A. d. Vires press.

10. Een tegenoffensief dat er geen was, 1634-1635

- de kardinaal-infant
- tweefrontenoorlog

P.P. Rubens,
De kardinaal-infant tijdens
de Slag bij Nördlingen,
1634

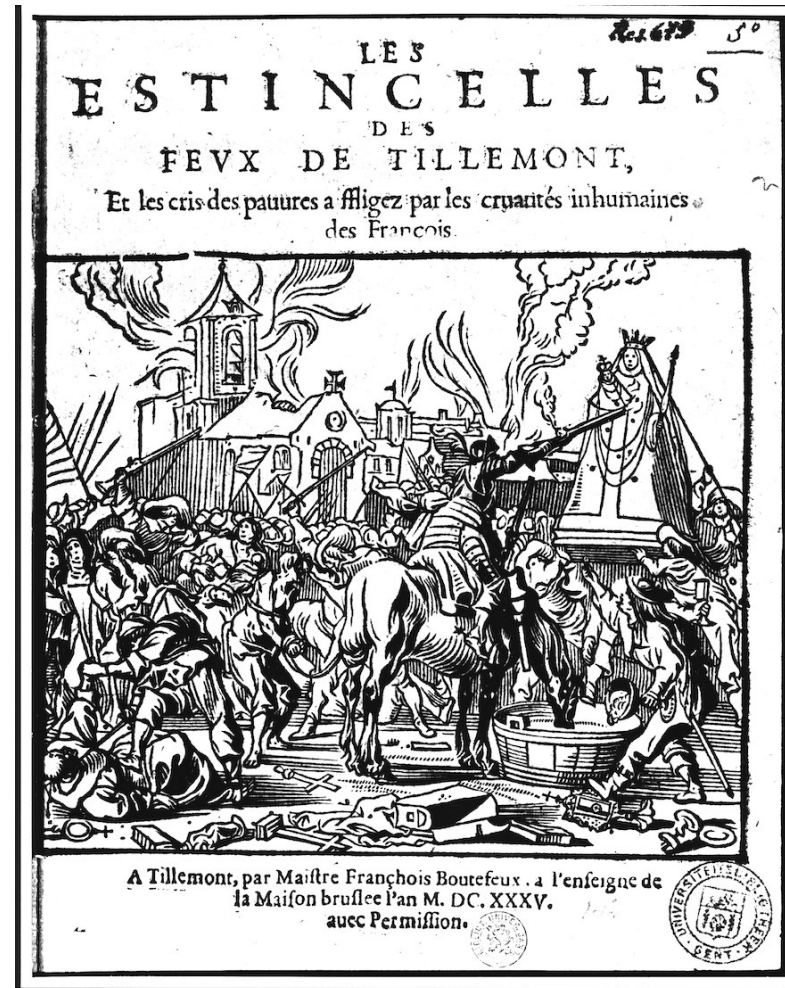
Gaspar de Craeyer, Karel V spoort de kardinaal-infant aan zijn voorbeeld te volgen, 1634

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Pamflet "De gensters van de brand van Tienen", 1635 (Staats-Franse inval in het Zuiden, 1635)

"L'Espagnol despouillé" (n.a.v. verlies Philippeville aan FR, 1643)

Bedankt voor uw aandacht

Vragen?

Marjolein 't Hart / René Vermeir

PAUZE

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Cees Reijner

Italiaanse geschiedschrijving over de Nederlandse Opstand

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Italiaanse geschiedschrijving over de Nederlandse Opstand

Cees Reijner

Anversa d. X^{ma} d'embre 1683.

Di Spagna si tiene avviso, che li Portughesi attendessero à for-
mar processi à molti ^{Indi} Indios: masime à D. Emanuele d'anchez
uno de' Grandi di quel Regno incolpato d'haveu restata la
fuga del Charibede di Cece, anzi erano stati fatti morire il Duca
d'Aluero, e s. Officiali Inglesi: che vennero seco corrispondenti,
et de so. Compagnie di saughlain e q. d'antania Longese
entate in Italia tennero la Copiera di Porto, non essen-
do già riuscita, habendo poi fatto noni domini.

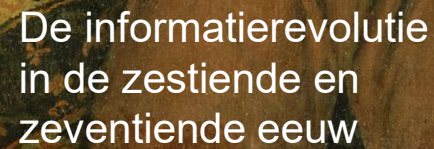
Roma d. 10.

Di Norimbergh dicono, che all. di fine passata di là per Carisbona
l'Elettore di Chappela con numeroa comitiva, s'edificava casa-
ra con el spacio di molte cannonate.

Di Licia dicono, che quelli Otomani francesi contentati, rinfasane
à cessare occorrendo le genti da essi cedate in difesa del pro-
prio paese, e che in presentam. dell'Armata Otomana in In-
ghiera et Chiosia torono ⁱⁿ sparsi il paese.

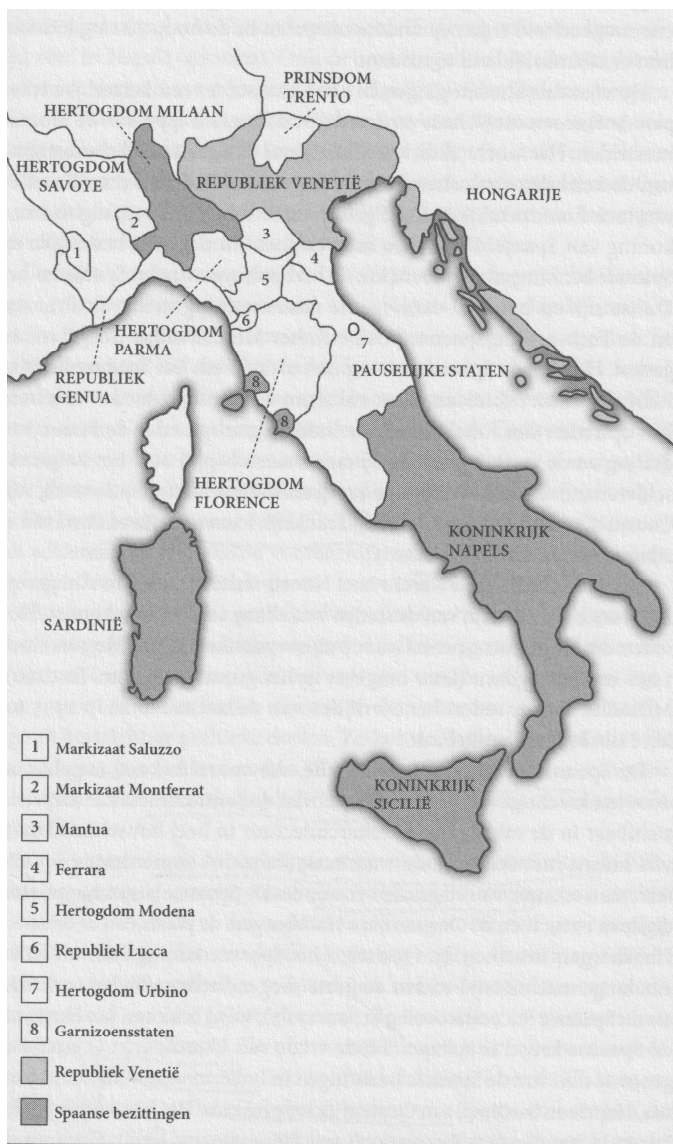
Thema d. X^{ma} d'embre.

Di Roma con l'arrivo del Baron Eys, giunse la summana
passata intendere le presentazioni, del P.^o Patri, avendo una
lunga lettera da presentare alla stessa Curia ma perche
questa si troua in cammino verso Carisbona, non si poteo
presentare così alcuna, habendo già di Eys preso il cam-
mino per quella volta, con habere ad esso, che d. 2. d'In-
nera peruenuto à Belgrado con l'Arcio, e che hora haueua

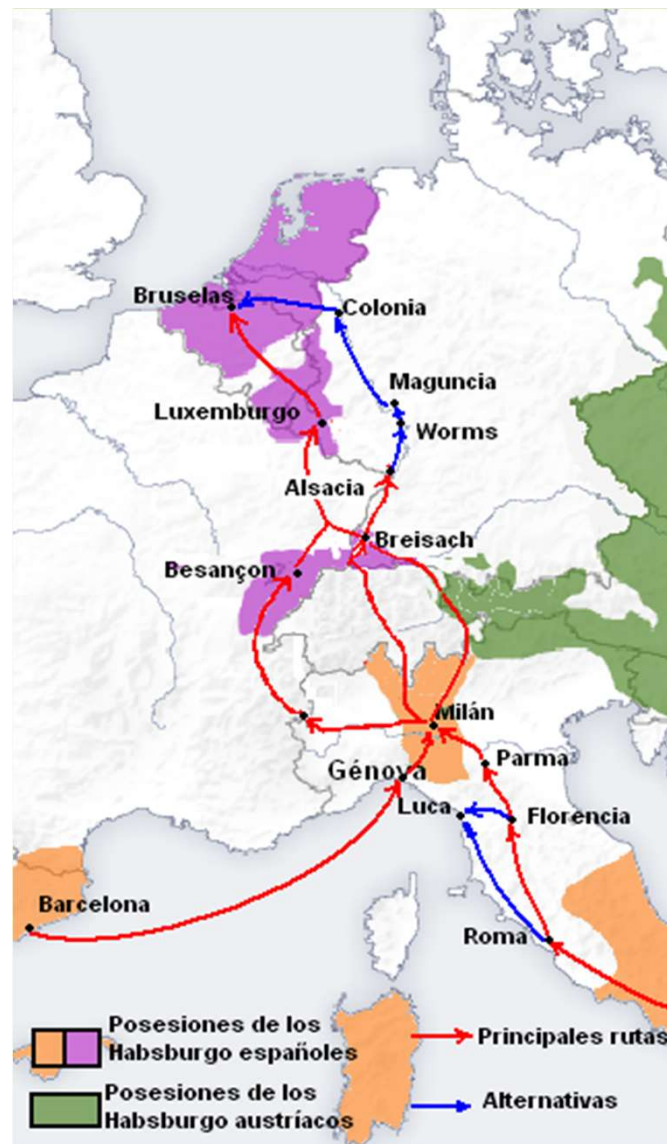

Indeling lezing

- Italiaanse fascinatie voor de Opstand
- Overzicht Italiaanse geschiedwerken over de Opstand
- Enkele voorbeelden van Italiaanse auteurs en hun werken
- Impact Italiaanse geschiedwerken in de Republiek

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

De Spaanse-Habsburgse bezittingen in Italië en de Spaanse Weg

Spaans-
Habsburgse leger
in actie

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Italiaanse geschiedwerken over de Opstand

- 18 historische werken van 15 Italiaanse auteurs
- de belangrijkste auteurs:
 - Cesare Campana (1540-1606)
 - Gerolamo Conestaggio (1540-1611)
 - Giovanni Costa (1550-1630)
 - Pompeo Giustiniani (1569-1616)
 - Famiano Strada (1572-1649)
 - Guido Bentivoglio (1577-1644)
 - Francesco Lanario (1588-1624)
- Ongepubliceerd manuscript: Francesco Bocchi (1548-1613?)

Enkele voorbeelden Italiaanse geschiedschrijving

Ruiterstandbeeld van Pompeo Giustiniani in Venetië

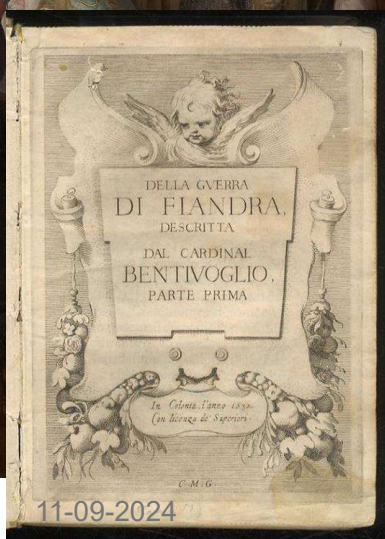
**Gerolamo Conestaggio
verbleef in de jaren 1560 en
1570 in Antwerpen en was
ooggetuige van de
Beeldenstorm**

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Guido Bentivoglio was pauselijke afgezant in Brussel van 1607 tot 1615

Linie 1629 – Op weg naar 2029

P. Famien Strada, Romain, de la Compagnie de Jesu, mort au College Romain le 6 Septembre 1649. age de 78. ans.

Fig. 1.

Famiano Strada schreef in opdracht van de familie Farnese een geschiedwerk over de Opstand in de Nederlanden

Landvoogd
Alexander Farnese

11-09-2024

Linie 1629 - Op weg naar 2029

Le Pont Farnese de la largeur de douze piez et 2400 de longueur.

Tom. III. pag. 114.

Impact Italiaanse geschiedwerken in de Republiek:

- ❖ Werken Bentivoglio en Strada nadrukkelijk aanwezig in particuliere bibliotheken
- ❖ Zowel Italiaanse edities als vertalingen
- ❖ Strada's werk was populairder bij boekenbezitter dan werk van Bentivoglio
- ❖ Bewondering voor schrijfstijl, betrouwbare en feitelijke informatie, grondige kennis van het politieke bedrijf
- ❖ O.a. Hooft en Grotius gebruikten het werk van Strada, Bentivoglio, Conestaggio en Giustiniani
- ❖ Geschiedwerken van Bentivoglio en vooral van Strada werden ingezet tijdens polemieken tussen staatsgezinde en prinsgezinde auteurs

Wat we nu weten:

Italiaanse transnationale geschiedschrijving over Opstand:

- ❖ Brede verspreiding in verschillende taalgebieden (Italiaans en vertalingen)
- ❖ Empirische werkwijze en feitelijk (gebruik van veel eigentijdse informatie en geschiedwerken)
- ❖ Soms kritisch op Spaanse bestuur en geweld Spaans-Habsburgse leger
- ❖ Inhoud is veel politieker en th invloedrijker dan lang gedacht
- ❖ Status in de Nederlanden en daarbuiten
- ❖ Transnationale geschiedenis (dus niet vanuit nationaal perspectief bekeken)
- ❖ Is afspiegeling van uitwisseling politieke denkbeelden in Europa
- ❖ Gebaseerd op biografische en lokale (politieke) achtergrond
- ❖ Bevestigt beeld internationale dynamiek van vroegmoderne historische debatten

Bedankt voor uw aandacht

Jeroen Lijdsman

Michaël Ophovius,
Bisschop van 's-Hertogenbosch

**MICHAËL OPHOVIUS,
BISSCHOP VAN
'S-HERTOGENBOSCH**

DAGBOEK OVER HET BELEG EN
DE INNAME VAN DE STAD IN 1629

VERTAALD DOOR

JAN VAN BOXTEL

Symposium Keerpunt 1629

Vught, woensdag 11 september 2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Inhoud

- Waarom deze vertaling van het dagboek? En waarom nu?
- Biografie Michaël Ophovius
- Zijn leven en de tachtigjarige oorlog
- Het dagboek en de vertaling
- Ondertussen binnen de muren van de vesting 's-Hertogenbosch
- Tot slot

Biografie

- Leven in woelige tijden
- Jeugd in 's-Hertogenbosch
- Kloosterling in Antwerpen
- Studie in Leuven en Bologna
- Loopbaan in de Dominicaner Orde
- Gevangen in Heusden en Den Haag
- Bisschop van 's-Hertogenbosch
- Beleg en capitulatie
- Balling in eigen bisdom
- Overleden in Lier, begraven in Antwerpen

Inhoud

- Waarom deze vertaling van het dagboek? En waarom nu?
- Biografie Michaël Ophovius
- **Zijn leven en de tachtigjarige oorlog**
- Het dagboek en de vertaling (Jan van Bortel)
- Ondertussen binnen de muren van de vesting 's-Hertogenbosch
- Tot slot

Zuidelijk perspectief
Filips II

In 1556 koning Filips II de Spaanse kroon. Zo wordt hij ook konink van de Nederlanden. Het land verdeelt hij in twee delen: de zuidelijke Nederlanden en de noordelijke Nederlanden. De zuidelijke Nederlanden worden de Spaanse Nederlanden genoemd. De noordelijke Nederlanden worden de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden genoemd. Het land wordt verdeeld in twee delen: de zuidelijke Nederlanden en de noordelijke Nederlanden. De zuidelijke Nederlanden worden de Spaanse Nederlanden genoemd. De noordelijke Nederlanden worden de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden genoemd.

Hoe de strijd begint...

Wie is de baas in de Nederlanden?

In 1556 koning Filips II de Spaanse kroon. Zo wordt hij ook konink van de Nederlanden. Het land verdeelt hij in twee delen: de zuidelijke Nederlanden en de noordelijke Nederlanden. De zuidelijke Nederlanden worden de Spaanse Nederlanden genoemd. De noordelijke Nederlanden worden de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden genoemd.

Noordelijk perspectief
Willem van Oranje

In 1556 koning Filips II de Spaanse kroon. Zo wordt hij ook konink van de Nederlanden. Het land verdeelt hij in twee delen: de zuidelijke Nederlanden en de noordelijke Nederlanden. De zuidelijke Nederlanden worden de Spaanse Nederlanden genoemd. De noordelijke Nederlanden worden de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden genoemd.

1566
Beeldenstorm

Het protestantisme is in opkomst in de Nederlanden. Daar ontstaat er een veel armerde en heugter onder de bevolking. Het land wordt het grote protestantisme genoemd. Het land wordt het grote protestantisme genoemd.

De Beeldenstorm in 's-Hertogenbosch

In 1566 was 's-Hertogenbosch de laatste stad in de Nederlanden die de Beeldenstorm overleefde. Het land wordt het grote protestantisme genoemd. Het land wordt het grote protestantisme genoemd.

1. De Spaanse Furie
2. Pacificatie van Gent
3. Unie van Atrecht
4. Unie van Utrecht
5. De val van Maastricht

De verdeelde stad

In 1579 is 's-Hertogenbosch een verdeelde stad. Er zijn steeds meer spanningen tussen protestanten en katholieke burgers. Op 1 juli komt het bericht dat de Hertog van Parma Maastricht heeft ingenomen en nu opert naar 's-Hertogenbosch.

1579
Het Schermersoproer

De geloofstijd verdeelt de Nederlanden. Katholiek of protestant? Tussen aan de Spaanse koning of aan de Opstand? De protestanten in 's-Hertogenbosch proberen de macht in handen te krijgen. Met een goed voorbereide actie dwingen ze de stad zich aan te sluiten bij de opstandelingen in de Unie van Utrecht.

Unie van Utrecht

Op 1 juli 1579 koning het stadsbestuur van 's-Hertogenbosch onder druk van de protestanten de Unie van Utrecht af. Het valt niet goed bij de protestanten katholieke bevolking. Op de Markt staan leden van het protestantische Schermersgilde staps met de katholieke scherpen. Tijdens dit 'Schermersoproer' vallen veel doden en gewonden. De katholieken winnen de strijd. Uiteindelijk draait het stadsbestuur het land terug en is 's-Hertogenbosch onder Spaans gezag.

Boerenverdriet
1579-1629

Het 's-Hertogenbosch gekozen heeft om onder Spaans gezag te blijven, ligt de stad direct aan het front. Brand draait als buffer tussen Spaans grondgebied en de opstandige noordelijke Nederlanden. De plattelandbevolking wordt gekweld door oorlogsgeweld. Dan weer door het ene leger, dan weer door het andere.

Unie van Atrecht

In 1579 is 's-Hertogenbosch een verdeelde stad. Er zijn steeds meer spanningen tussen protestanten en katholieke burgers. Op 1 juli komt het bericht dat de Hertog van Parma Maastricht heeft ingenomen en nu opert naar 's-Hertogenbosch.

Een Spaanse frontstad
1579-1629

Voor de Spanjaarden is vestingstad 's-Hertogenbosch een belangrijke schakel in de verdediging van de grens met het opstandige noorden. Het Spaanse garnizoen in de stad wordt een continue dreiging voor de Staatse gewesten Holland, Utrecht en Gelderland. Frontstad 's-Hertogenbosch is het 'sluisdeur op de borst' van de Republiek.

Unie van Atrecht

In 1579 is 's-Hertogenbosch een verdeelde stad. Er zijn steeds meer spanningen tussen protestanten en katholieke burgers. Op 1 juli komt het bericht dat de Hertog van Parma Maastricht heeft ingenomen en nu opert naar 's-Hertogenbosch.

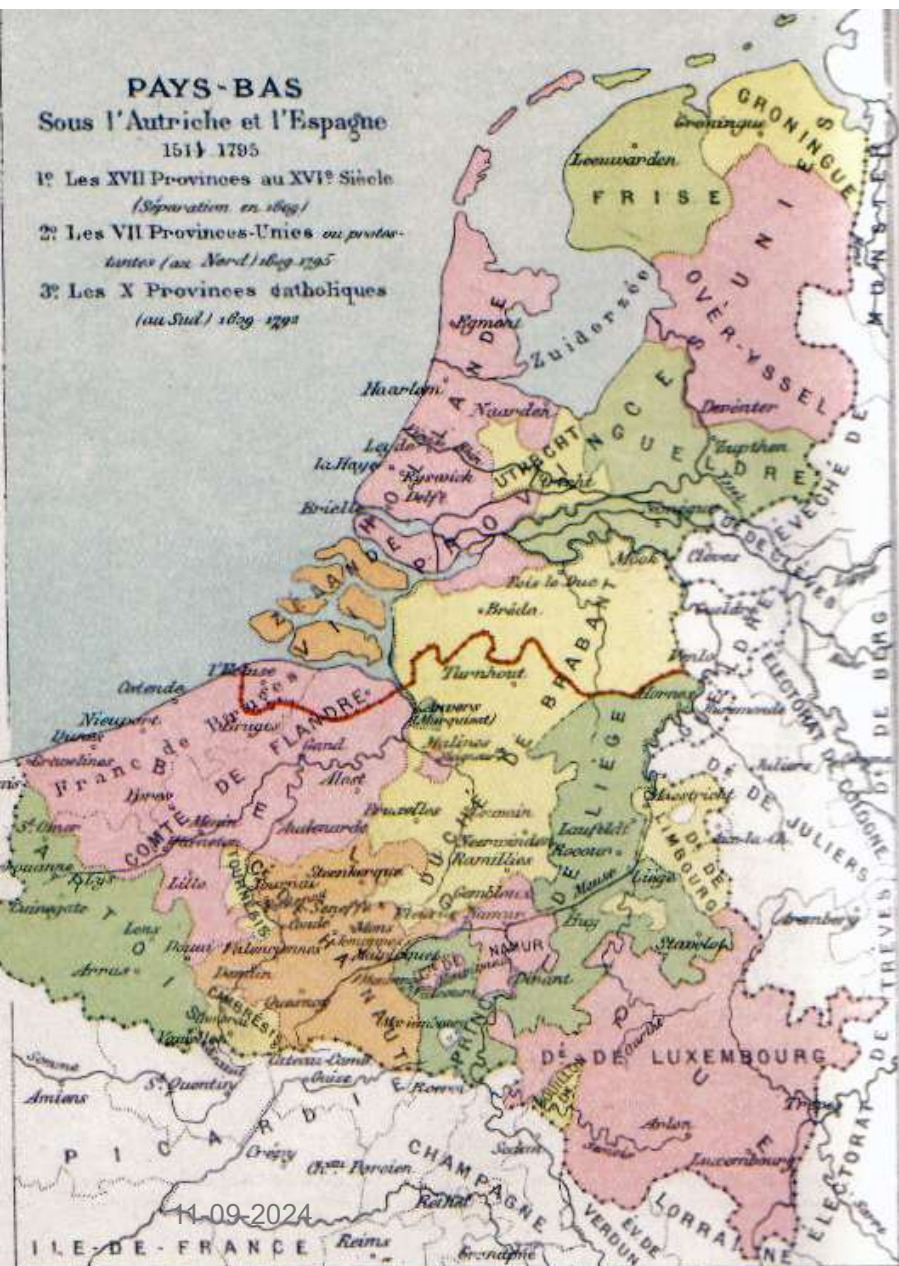
Staatse aanvallen op 's-Hertogenbosch

In 1580, 1581, 1584, 1595, 1597, 1601, 1603, 1622, 1629, 1672, 1678, 1684, 1689, 1694, 1697, 1702, 1704, 1709, 1714, 1719, 1724, 1729, 1734, 1739, 1744, 1749, 1754, 1759, 1764, 1769, 1774, 1779, 1784, 1789, 1794, 1799, 1804, 1809, 1814, 1819, 1824, 1829, 1834, 1839, 1844, 1849, 1854, 1859, 1864, 1869, 1874, 1879, 1884, 1889, 1894, 1899, 1904, 1909, 1914, 1919, 1924, 1929, 1934, 1939, 1944, 1949, 1954, 1959, 1964, 1969, 1974, 1979, 1984, 1989, 1994, 1999, 2004, 2009, 2014, 2019, 2024, 2029, 2034, 2039, 2044, 2049, 2054, 2059, 2064, 2069, 2074, 2079, 2084, 2089, 2094, 2099, 2104, 2109, 2114, 2119, 2124, 2129, 2134, 2139, 2144, 2149, 2154, 2159, 2164, 2169, 2174, 2179, 2184, 2189, 2194, 2199, 2204, 2209, 2214, 2219, 2224, 2229, 2234, 2239, 2244, 2249, 2254, 2259, 2264, 2269, 2274, 2279, 2284, 2289, 2294, 2299, 2304, 2309, 2314, 2319, 2324, 2329, 2334, 2339, 2344, 2349, 2354, 2359, 2364, 2369, 2374, 2379, 2384, 2389, 2394, 2399, 2404, 2409, 2414, 2419, 2424, 2429, 2434, 2439, 2444, 2449, 2454, 2459, 2464, 2469, 2474, 2479, 2484, 2489, 2494, 2499, 2504, 2509, 2514, 2519, 2524, 2529, 2534, 2539, 2544, 2549, 2554, 2559, 2564, 2569, 2574, 2579, 2584, 2589, 2594, 2599, 2604, 2609, 2614, 2619, 2624, 2629, 2634, 2639, 2644, 2649, 2654, 2659, 2664, 2669, 2674, 2679, 2684, 2689, 2694, 2699, 2704, 2709, 2714, 2719, 2724, 2729, 2734, 2739, 2744, 2749, 2754, 2759, 2764, 2769, 2774, 2779, 2784, 2789, 2794, 2799, 2804, 2809, 2814, 2819, 2824, 2829, 2834, 2839, 2844, 2849, 2854, 2859, 2864, 2869, 2874, 2879, 2884, 2889, 2894, 2899, 2904, 2909, 2914, 2919, 2924, 2929, 2934, 2939, 2944, 2949, 2954, 2959, 2964, 2969, 2974, 2979, 2984, 2989, 2994, 2999, 3004, 3009, 3014, 3019, 3024, 3029, 3034, 3039, 3044, 3049, 3054, 3059, 3064, 3069, 3074, 3079, 3084, 3089, 3094, 3099, 3104, 3109, 3114, 3119, 3124, 3129, 3134, 3139, 3144, 3149, 3154, 3159, 3164, 3169, 3174, 3179, 3184, 3189, 3194, 3199, 3204, 3209, 3214, 3219, 3224, 3229, 3234, 3239, 3244, 3249, 3254, 3259, 3264, 3269, 3274, 3279, 3284, 3289, 3294, 3299, 3304, 3309, 3314, 3319, 3324, 3329, 3334, 3339, 3344, 3349, 3354, 3359, 3364, 3369, 3374, 3379, 3384, 3389, 3394, 3399, 3404, 3409, 3414, 3419, 3424, 3429, 3434, 3439, 3444, 3449, 3454, 3459, 3464, 3469, 3474, 3479, 3484, 3489, 3494, 3499, 3504, 3509, 3514, 3519, 3524, 3529, 3534, 3539, 3544, 3549, 3554, 3559, 3564, 3569, 3574, 3579, 3584, 3589, 3594, 3599, 3604, 3609, 3614, 3619, 3624, 3629, 3634, 3639, 3644, 3649, 3654, 3659, 3664, 3669, 3674, 3679, 3684, 3689, 3694, 3699, 3704, 3709, 3714, 3719, 3724, 3729, 3734, 3739, 3744, 3749, 3754, 3759, 3764, 3769, 3774, 3779, 3784, 3789, 3794, 3799, 3804, 3809, 3814, 3819, 3824, 3829, 3834, 3839, 3844, 3849, 3854, 3859, 3864, 3869, 3874, 3879, 3884, 3889, 3894, 3899, 3904, 3909, 3914, 3919, 3924, 3929, 3934, 3939, 3944, 3949, 3954, 3959, 3964, 3969, 3974, 3979, 3984, 3989, 3994, 3999, 4004, 4009, 4014, 4019, 4024, 4029, 4034, 4039, 4044, 4049, 4054, 4059, 4064, 4069, 4074, 4079, 4084, 4089, 4094, 4099, 4104, 4109, 4114, 4119, 4124, 4129, 4134, 4139, 4144, 4149, 4154, 4159, 4164, 4169, 4174, 4179, 4184, 4189, 4194, 4199, 4204, 4209, 4214, 4219, 4224, 4229, 4234, 4239, 4244, 4249, 4254, 4259, 4264, 4269, 4274, 4279, 4284, 4289, 4294, 4299, 4304, 4309, 4314, 4319, 4324, 4329, 4334, 4339, 4344, 4349, 4354, 4359, 4364, 4369, 4374, 4379, 4384, 4389, 4394, 4399, 4404, 4409, 4414, 4419, 4424, 4429, 4434, 4439, 4444, 4449, 4454, 4459, 4464, 4469, 4474, 4479, 4484, 4489, 4494, 4499, 4504, 4509, 4514, 4519, 4524, 4529, 4534, 4539, 4544, 4549, 4554, 4559, 4564, 4569, 4574, 4579, 4584, 4589, 4594, 4599, 4604, 4609, 4614, 4619, 4624, 4629, 4634, 4639, 4644, 4649, 4654, 4659, 4664, 4669, 4674, 4679, 4684, 4689, 4694, 4699, 4704, 4709, 4714, 4719, 4724, 4729, 4734, 4739, 4744, 4749, 4754, 4759, 4764, 4769, 4774, 4779, 4784, 4789, 4794, 4799, 4804, 4809, 4814, 4819, 4824, 4829, 4834, 4839, 4844, 4849, 4854, 4859, 4864, 4869, 4874, 4879, 4884, 4889, 4894, 4899, 4904, 4909, 4914, 4919, 4924, 4929, 4934, 4939, 4944, 4949, 4954, 4959, 4964, 4969, 4974, 4979, 4984, 4989, 4994, 4999, 5004, 5009, 5014, 5019, 5024, 5029, 5034, 5039, 5044, 5049, 5054, 5059, 5064, 5069, 5074, 5079, 5084, 5089, 5094, 5099, 5104, 5109, 5114, 5119, 5124, 5129, 5134, 5139, 5144, 5149, 5154, 5159, 5164, 5169, 5174, 5179, 5184, 5189, 5194, 5199, 5204, 5209, 5214, 5219, 5224, 5229, 5234, 5239, 5244, 5249, 5254, 5259, 5264, 5269, 5274, 5279, 5284, 5289, 5294, 5299, 5304, 5309, 5314, 5319, 5324, 5329, 5334, 5339, 5344, 5349, 5354, 5359, 5364, 5369, 5374, 5379, 5384, 5389, 5394, 5399, 5404, 5409, 5414, 5419, 5424, 5429, 5434, 5439, 5444, 5449, 5454, 5459, 5464, 5469, 5474, 5479, 5484, 5489, 5494, 5499, 5504, 5509, 5514, 5519, 5524, 5529, 5534, 5539, 5544, 5549, 5554, 5559, 5564, 5569, 5574, 5579, 5584, 5589, 5594, 5599, 5604, 5609, 5614, 5619, 5624, 5629, 5634, 5639, 5644, 5649, 5654, 5659, 5664, 5669, 5674, 5679, 5684, 5689, 5694, 5699, 5704, 5709, 5714, 5719, 5724, 5729, 5734, 5739, 5744, 5749, 5754, 5759, 5764, 5769, 5774, 5779, 5784, 5789, 5794, 5799, 5804, 5809, 5814, 5819, 5824, 5829, 5834, 5839, 5844, 5849, 5854, 5859, 5864, 5869, 5874, 5879, 5884, 5889, 5894, 5899, 5904, 5909, 5914, 5919, 5924, 5929, 5934, 5939, 5944, 5949, 5954, 5959, 5964, 5969, 5974, 5979, 5984, 5989, 5994, 5999, 6004, 6009, 6014, 6019, 6024, 6029, 6034, 6039, 6044, 6049, 6054, 6059, 6064, 6069, 6074, 6079, 6084, 6089, 6094, 6099, 6104, 6109, 6114, 6119, 6124, 6129, 6134, 6139, 6144, 6149, 6154, 6159, 6164, 6169, 6174, 6179, 6184, 6189, 6194, 6199, 6204, 6209, 6214, 6219, 6224, 6229, 6234, 6239, 6244, 6249, 6254, 6259, 6264, 6269, 6274, 6279, 6284, 6289, 6294, 6299, 6304, 6309, 6314, 6319, 6324, 6329, 6334, 6339, 6344, 6349, 6354, 6359, 6364, 6369, 6374, 6379, 6384, 6389, 6394, 6399, 6404, 6409, 6414, 6419, 6424, 6429, 6434, 6439, 6444, 6449, 6454, 6459, 6464, 6469, 6474, 6479, 6484, 6489, 6494, 6499, 6504, 6509, 6514, 6519, 6524, 6529, 6534, 6539, 6544, 6549, 6554, 6559, 6564, 6569, 6574, 6579, 6584, 6589, 6594, 6599, 6604, 6609, 6614, 6619, 6624, 6629, 6634, 6639, 6644, 6649, 6654, 6659, 6664, 6669, 6674, 6679, 6684, 6689, 6694, 6699, 6704, 6709, 6714, 6719, 6724, 6729, 6734, 6739, 6744, 6749, 6754, 6759, 6764, 6769, 6774, 6779, 6784, 6789, 6794, 6799, 6804, 6809, 6814, 6819, 6824, 6829, 6834, 6839, 6844, 6849, 6854, 6859, 6864, 6869, 6874, 6879, 6884, 6889, 6894, 6899, 6904, 6909, 6914, 6919, 6924, 6929, 6934, 6939, 6944, 6949, 6954, 6959, 6964, 6969, 6974, 6979, 6984, 6989, 6994, 6999, 7004, 7009, 7014, 7019, 7024, 7029, 7034, 7039, 7044, 7049, 7054, 7059, 7064, 7069, 7074, 7079, 7084, 7089, 7094, 7099, 7104, 7109, 7114, 7119, 7124, 7129, 7134, 7139, 7144, 7149, 7154, 7159, 7164, 7169, 7174, 7179, 7184, 7189, 7194, 7199, 7204, 7209, 7214, 7219, 7224, 7229, 7234, 7239, 7244, 7249, 7254, 7259, 7264, 7269, 7274, 7279, 7284, 7289, 7294, 7299, 7304, 7309, 7314, 7319, 7324, 7329, 7334, 7339, 7344, 7349, 7354, 7359, 7364, 7369, 7374, 7379, 7384, 7389, 7394, 7399, 7404, 7409, 7414, 7419, 7424, 7429, 7434, 7439, 7444, 7449, 7454, 7459, 7464, 7469, 7474, 7479, 7484, 7489, 7494, 7499, 7504, 7509, 7514, 7519, 7524, 7529, 7534, 7539, 7544, 7549, 7554, 7559, 7564, 7569, 7574, 7579, 7584, 7589, 7594, 7599, 7604, 7609, 7614, 7619, 7624, 7629, 7634, 7639, 7644, 7649, 7654, 7659, 7664, 7669, 7674, 7679, 7684, 7689, 7694, 7699, 7704, 7709, 7714, 7719, 7724, 7729, 7734, 7739, 7744, 7749, 7754, 7759, 7764, 7769, 7774, 7779, 7784, 7789, 7794, 7799, 7804, 7809, 7814, 7819, 7824, 7829, 7834, 7839, 7844, 7849, 7854, 7859, 7864, 7869, 7874, 7879, 7884, 7889, 7894, 7899, 7904, 7909, 7914, 7919, 7924, 7929, 7934, 7939, 7944, 7949, 7954, 7959, 7964, 7969, 7974, 7979, 7984, 7989, 7994, 7999, 8004, 8009, 8014, 8019, 8024, 8029, 8034, 8039, 8044, 8049, 8054, 8059, 8064, 8069, 8074, 8079, 8084, 8089, 8094, 8099, 8104, 8109, 8114, 8119, 8124, 8129, 8134, 8139, 8144, 8149, 8154, 8159, 8164, 8169, 8174, 8179, 8184, 8189, 8194, 8199, 8204, 8209, 8214, 8219, 8224, 8229, 8234, 8239, 8244, 8249, 8254, 8259, 8264, 8269, 8274, 8279, 8284, 8289, 8294, 8299, 8304, 8309, 8314, 8319, 8324, 8329, 8334, 8339, 8344, 8349, 8354, 8359, 8364, 8369, 8374, 8379, 8384, 8389, 8394, 8399, 8404, 8409, 8414, 8419, 8424, 8429, 8434, 8439, 8444, 8449, 8454, 8459, 8464, 8469, 8474, 8479, 8484, 8489, 8494, 8499, 8504, 8509, 8514, 8519, 8524, 8529, 8534, 8539, 8544, 8549, 8554, 8559, 8564, 8569, 8574, 8579, 8584, 8589, 8594, 8599, 8604, 8609, 8614, 8619, 8624, 8629, 8634, 8639, 8644, 8649, 8654, 8659, 8664, 8669, 8674, 8679, 8684, 8689, 8694, 8699, 8704, 8709, 8714, 8719, 8724, 8729, 8734, 8739, 8744, 8749, 8754, 8759, 8764, 8769, 8774, 8779, 8784, 8789, 8794, 8799, 8804, 8809, 8814, 8819, 8824, 8829, 8834, 8839, 8844, 8849, 8854, 8859, 8864, 8869, 8874, 8879, 8884, 8889, 8894, 8899, 8904, 8909, 8914, 8919, 8924, 8929, 8934, 8939, 8944, 8949, 8954, 8959, 8964, 8969, 8974, 8979, 8984, 8989, 8994, 8999, 9004, 9009, 9014, 9019, 9024, 9029, 9034, 9039, 9044, 9049, 9054, 9059, 9064, 9069, 9074, 9079, 9084, 9089, 9094, 9099, 9104, 9109, 9114, 9119, 9124, 9129, 9134, 9139, 9144, 9149, 9154, 9159, 9164, 9169, 9174, 9179, 9184, 9189, 9194, 9199, 9204, 9209, 9214, 9219, 9224, 9229, 9234, 9239, 9244, 9249, 9254, 9259, 9264, 9269, 9274, 9279, 9284, 9289, 9294, 9299, 9304, 9309, 9314, 9319, 9324, 9329, 9334, 9339, 9344, 9349, 9354, 9359, 9364, 9369, 9374, 9379, 9384, 9389, 9394, 9399, 9404, 9409, 9414, 9419, 9424, 9429, 9434, 9439, 9444, 9449, 9454, 9459, 9464, 9469, 9474, 9479, 9484, 9489, 9494, 9499, 9504, 9509, 9514, 9519, 9524, 9529, 9534, 9539, 9544, 9549, 9554, 9559, 9564, 9569, 9574, 9579, 9584, 9589, 9594, 9599, 9604, 9609, 9614, 9619, 9624, 9629, 9634, 9639, 9644, 9649, 9654, 9659, 9664, 9669, 9674, 9679, 9684, 9689, 9694, 9699, 9704, 9709, 9714, 9719, 9724, 9729, 9734, 9739, 9744, 9749, 9754, 9759, 9764, 9769, 9774, 9779, 9784, 9789, 9794, 9799, 9804, 9809, 9814, 9819, 9824, 9829, 9834, 9839, 9844, 9849, 9854, 9859, 9864, 9869, 9874, 9879, 9884, 9889, 9894, 9899, 9904, 9909, 9914, 9919, 9924, 9929, 9934, 9939, 9944, 9949, 9954, 9959, 9964, 9969, 9974, 9979, 9984, 9989, 9994, 9999, 10004, 10009, 10014, 10019, 10024, 10029, 10034, 10039, 10044, 10049, 10054, 10059, 10064, 10069, 10074, 10079, 10084, 10089, 10094, 10099, 10104, 10109, 10114, 10119, 10124, 10129, 10134, 10139, 10144, 10149, 10154, 10159, 10164, 10169, 10174, 10179, 10184, 10189, 10194, 10199, 10204, 10209, 10214, 10219, 10224, 10229, 10234, 10239, 10244, 10249, 10254, 10259, 10264, 10269, 10274, 10279, 10284, 10289, 10294, 10299, 10304, 10309, 10314, 10319, 10324, 10329, 10334, 10339, 10344, 10349, 10354, 10359, 10364, 10369, 10374, 10379, 10384, 10389, 10394, 1039

Dinsdag 11 september

(fragment 11 september)

Noord-Brabant maakt vanaf 1629 een andere ontwikkeling door dan de rest van het hertogdom Brabant

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Keerpunt 1629

Hier werd de veste overmand
Hier brak met 's hertogdom de band
Maar Brabant bleef sun eychen lant

1629 - 14/9 - 1979

nie 1629 – Op weg naar 2029

Inhoud

- Waarom deze vertaling van het dagboek? En waarom nu?
- Biografie Michaël Ophovius
- Zijn leven en de tachtigjarige oorlog
- **Het dagboek en de vertaling**
- Ondertussen binnen de muren van de vesting 's-Hertogenbosch
- Tot slot

- Het handgeschreven dagboek van Bissschop Ophovius
- Loopt van 4 augustus tot eind 1631
- 190 folio's
- Opengeslagen op de dag van 4 augustus 1629

Meded. Hist. Inst. = Mededeelingen v. h. Nederl. Hist. Instituut te Rome.
Sassens Jaarb. = Noordbrabantsche Volksalmanak (1889—1893), jaarboekje onder redactie v. Aug. Sassens.
Tax. = Taxandria, tijdschr. voor Noordbrab. Geschiedenis en Volkskunde.

* *

De toelichtingen aangaande de familieleden van Ophovius (zoals de fam. v. den Gevel enz.) zijn overal, waar geen bron is aangegeven, ontleend aan het diarium zelf of aan *Antwerpsch Archievenblad* jg. 1928 p. 221 v.v. (bijdrage van J. Denucé „De insolvente Boedelskamer”) ¹⁾.

(f. 6r), A° 1629 Augustus.

Sabbatho 4 Aug. Festum S. Dominici. Terribiliter hostis tota nocte preterita explosit duplicia tormenta; ego duos globos habui, unum per novam domum.

Mane in Matutinis in S. Joanne. Cantavi Sacrum apud Patres Praedicatores cum sequenti processione per forum magna devotione. Mansi in prandio cum Patre guardiano Minoritarum ²⁾ et capitaneis Adriano Dierx et Bex germano ³⁾.

Nobis in processione existentibus, nobiles Franci 70 conati sunt vi occupare mediam lunam ante portam Vucht, sed fortiter repulsi ter; ex hostibus 150 occisi, duo capitanei et multi nobiles Franci; ex nostris comes de Trasegue capitaneus ⁴⁾ cum alio vulnerati; 5 occisi, item 9 vulnerati. Magnus luctus hostium.

¹⁾ Aan de daar beschreven stukken-verzamelingen (berustend in het stedelijk archief te Antwerpen) zijn de particuliere brieven van Ophovius ontleend, welke Dr. Th. Goossens gepubliceerd heeft in *B. B.* XIII 55—67.

²⁾ Adriaan van Herlaer (*Sassens Jaarb.* 1892 p. 750), of wel Hermanus Lisens (P. Drs. Gerlachus v. 's Hertogenbosch, O. Cap., *De Minderbroeders-Capucijnen in 's Hertogenbosch 1611—1935*, p. 61).

³⁾ De kapiteins Adrianus Di(e)rc(x)(e) (elders busschietser of kanonnier geheeten) en Bex zullen dus broers, zonen waarschijnlijk van Dirk Bex, geweest zijn; de eerste was gehuwd met Henrica van Broekhoven; *Tax.* XV, 39.

⁴⁾ De naam van dezen kapitein zal moeten zijn comes de Trasegnies (Hermans, I 44 en 47 heeft: Esseneu en Asseneu); hij stierf aan zijn verwonding 11 Aug. d. a. v.; zie de beschrijving van zijn heldhaftigheid in Hermans I 154, 155; over de familie de Transegnies *Biogr. Nat.* XXV 555 v.v.

1629

D^{us} gubernator ¹⁾ misit D. van den Huevel cum epistola inventa in sacco Franci nobilis, qua significabat parentibus, multos ex hostibus a comite Henrico ²⁾ esse occisos.

Dom^{ca} 5 Aug. Concionatus sum „Videns civitatem” de obsidione spiritali et de Beata Virgine ad Nives et Rosario; animavi cives et dixi contentum litterarum inventarum heri etc.

Jaculati hoc mane bis per nostram domum et semel per ecclesiam ³⁾, item per portam nostram.

Rursum impugnavit hostis mediam lunam ante portam Vucht, sed occisi multi.

(f. 6r) 6 Aug. (a). Transfiguratio. Mane in S. Joanne celebravi in choro Beatae Virginis inferiori ⁴⁾.

In prandio D^{us} l(icentiat)us Leemput ⁵⁾ et Fiscalis ⁶⁾; post prandium invisit me D^{us} abbas Bernensis ⁷⁾.

Jaculati sunt ad domunculam Ss. Sacramenti in S. Joanne sine ullo nocumento.

Vesperis in Laudibus.

Hoc vesperi intimavit Capitulum, vel Decanus potius ⁸⁾, Praedicatoribus, quod non attentarent in posterum ferre funera militum cum cruce per civitatem, aut protestarentur de scandalo etc. ⁹⁾ Venit sequenti die sacrista fr. Joannes David ¹⁰⁾ et

(a) De feries der week (*feria 2^a, 3^a enz.*) hebben wij hier en verder overal weggelaten, behalve de *Dominica*.

¹⁾ Antonie Schetz, baron van Grobbendonk, (gewoonlijk Grobbendonk geheeten), militair gouverneur van 's Bosch; *Bossche Huizen* II 14 v.v., *B. B.* IV 167 v.v.

²⁾ Graaf Hendrik van den Berg, die met zijn ontzettingsleger de omgeving van 's Bosch pas had verlaten en naar de Veluwe was opgerukt.

³⁾ De kerk van St. Jan; Hermans I 43.

⁴⁾ Deze „lagere kapel” stond naast den toren; Hermans I 336.

⁵⁾ Volgens Schutjes IV 315, 784 zou Henricus van den Leemput(te), kanunnik van St. Jan, eerst 18 Sept. 1630 Jacobus Cassyer als plebaan opgevolgd hebben; waarschijnlijk deed hij dat al in 1629; uitdrukkelijk wordt hij als plebaan vermeld 17 Mei 1630, zie *Bijlage IX C*.

⁶⁾ Mr. Laurentius (Hubrechts) van Lommel, fiscaal, procureur en notaris des bisdoms, een gehuwde leek.

⁷⁾ Jan Moors; de Norbertijnen van Berne verbleven sinds 1579 te 's Bosch; Schutjes I 278, 293, *Tax.* XLII 291, 292.

⁸⁾ De deken van het kapittel van St. Jan was Joannes Hermans; Schutjes IV 278.

⁹⁾ De deken beweerde, dat het begraven der militairen tot de jurisdictie van het kapittel behoorde.

¹⁰⁾ Joannes Davidts, sacristijn der Bossche Predikheeren; *Chron. Busc.* p. 222, *Predikh.* 's B. p. 94, 179.

- De overzetting in drukvorm door A.M. Frenken, pr.
- 1937
- Met inleiding en annotaties
- Nog steeds in het Latijn

- In Bossche Bijdragen, Bouwstoffen voor de geschiedenis van het hertogdom 's Hertogenbosch, Deel XI/ 1937, 1939

DAGBOEK OPHOVIUS 4 AUGUSTUS TOT EN MET 31 DECEMBER 1629, VERTAALD DOOR JAN VAN BOXTEL

IN HET JAAR 1629 AUGUSTUS

S-HERTOGENBOSCH ☛ ZATERDAG 4 AUGUSTUS. Feest H. Dominicus.

De hele afgelopen nacht heeft de vijand met kanonnen verschrikkelijk geschoten; ik heb twee kogels gehad, een door het nieuwe huis.

's Morgens vroeg bij de Metten in de Sint-Jan. Bij de predikheren heb ik de Mis gezongen en daarna met veel devotie een processie over de markt. Bij het ontbijt ben ik gebleven samen met pater gardiaan van de minderbroeders¹ en de kapiteins Adrianus Dierx en zijn broer Bex.²

Terwijl wij buiten in de processie waren, hebben 70 Franse edelen geprobeerd het midden van de maan voor de Vughterpoort met geweld te bezetten, maar ze zijn driemaal krachtig teruggedreven. Van de vijand zijn er 150 gesneuveld, twee kapiteins en veel Franse edelen. Aan onze kant zijn graaf De Trasegue³ en een ander gewond, 5 gesneuveld en nog 9 gewond. Groot was de rouw bij de vijand.

De heer gouverneur⁴ stuurde D. van den Heuvel met een brief die in een zak van een Franse edele was gevonden waarin deze aan zijn ouders schreef dat veel soldaten van de vijand door graaf Hendrik⁵ waren gedood.

☛ ZONDAG 5 AUGUSTUS.

Ik heb een preek gehouden 'De stad ziende' [Lucas 19.41] over geestelijke bezetting en over de Heilige Maagd ter Sneeuw en van de Rozenkrans [naamdag 5 aug. resp. 1e zondag okt.].

- De Nederlands vertaling door Jan van Boxtel
- Met 399 eindnoten
- Alleen het deel 1629
- Inleiding door Hildo van Engen, gemeentearchivaris
- Voorwoord door mgr. Gerard de Korte, bisschop van 's-Hertogenbsch

Linie 1629 – Op weg naar 2029 .

https://www.bhic.nl/integrated?mivast=235&mizig=210&miadt=235&miview=inv2&milang=nl&mizk_alle=Bisdom&micode=2166

De bisschop maakt dagelijks aantekeningen

- Zijn religieuze activiteiten
 - Bidden, preken en processies
 - Voor behoud van katholieke geloof en kerkelijk inventaris
- De situatie aan het front
 - Voor zover hij daar zicht op heeft
- De situatie in de stad
 - Militair
 - Bestuurlijk
 - Geweld en vernietiging
- Zijn contacten
 - Dagelijks werkontbijt
- Privé omstandigheden
 - Persoonlijk
 - Familie

Waarom hield de bisschop dit dagboek bij?

- We kennen 4 augustus 1629 tot eind 1631
 - Is er meer?
- Vanaf augustus krijgt de geestelijkheid een belangrijker rol in stad
 - Verantwoording van zijn activiteiten?
- Geheugensteun voor zichzelf?
 - In het latijn?

Inhoud

- Waarom deze vertaling van het dagboek? En waarom nu?
- Biografie Michaël Ophovius
- Zijn leven en de tachtigjarige oorlog
- Het dagboek en de vertaling
- **Ondertussen binnen de muren van de vesting 's-Hertogenbosch**
- Tot slot

Dinsdag 14 september

De hoofdrolspelers tijdens het beleg

**Bisschop
Michael Ophovius**

* 's-Hertogenbosch, 1570
† Lier (België), 1637

- Bisschop van 's-Hertogenbosch vanaf 1626
- De verbindende schakel tussen het stadsbestuur, de militaire leiding en de geestelijke leiding
- Pleit na de Staatse doorbraak meteen voor onderhandeling over de overgave. Hij wil voorkomen dat de stad wordt binnengevallen en geplunderd
- Ondertekenaar van het burgerlijk overgaveverdrag

Robbert van Voorn,
Lid van de magistraat

**Antonie Schets, Baron
van Grobbendonck**

* Antwerpen, 1561
† Brussel, 1640

- Militair gouverneur van 's-Hertogenbosch in Spaanse dienst (1598 – 1629)
- Bouwt al voor het Beleg een sterke verdediging op
- Leidt de Bossche verdediging tijdens het Beleg
- Worstelt met dilemma van militaire eer (geen overgave) versus het lot van de bevolking (wél overgave)
- Ondertekenaar van het militair overgaveverdrag
- In 1635 staat Van Grobbendonck bij het Beleg van Leuven opnieuw tegenover Frederik Hendrik. Dit keer verliest Frederik Hendrik de slag

Isabella Clara Eugenia

Hendrik van den Berg

- Was er nu wel of niet genoeg kruit?
 - Is de stad nog te verdedigen? (fragment 7, 24 en 31 augustus)
 - Een wonderbaarlijke vermenigvuldiging (fragment 27 augustus)
- Vechten we door tot de dood?
 - ‘We geven niet op’ (ahum) (fragment 25 augustus)
 - ‘Een herder die zijn kudde met zijn leven verdedigt’ (fragment 13 september)
- Wie durft de moeilijke boodschap van capitulatie te brengen?
 - Verantwoording naar Isabella in Brussel (fragment 9 en 13 augustus, 7 en 16 september)
 - Veiligstelling van de katholieke geloofsuitoefening (fragment 12 en 13 september)

Titel: De stadsmaagd van 's-Hertogenbosch overhandigt de sleutels van de stad aan Frederik Hendrik, 1629

Vervaardiging: Crispijn van de Passe (II)

Datering: 1629

Rijksmuseum: <http://hdl.handle.net/10934/RM0001.COLLECT.460243>

Tekening de Passe in RPK
RP-P-OB-81.217

FM 1634
Holt. 15

17 september Den gantschen tocht uyt 's-hertogenbosch

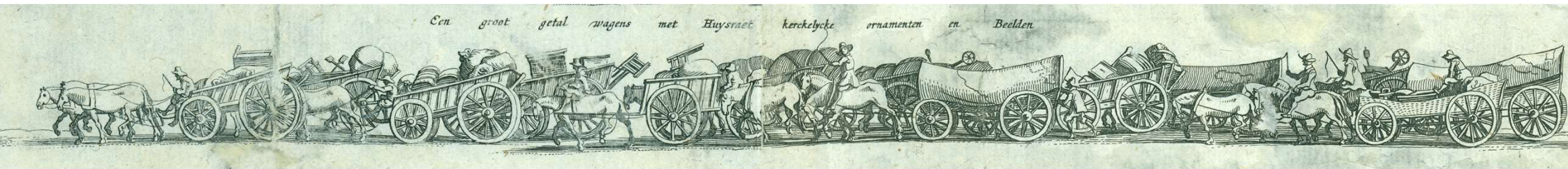

Titel DEN GANTSCHEN TOCHT UYT 'S-HERTOGEN-BOSCH GESCHIEDT OP DEN XVII SEPTEMBER XVI' XXVIII
Omschrijving Titel middenboven. Bestaat uit twee aangeplakte bladen. Ref: Hollstein, vol. 38-39, nr. 66 IV, zonder de grote kaart en zonder de teksten (zie hiervoor: H 55 / 1629 (31))
Vervaardiger(s) Visscher, Claes Jansz.
Soort object Afbeelding
Deelcollectie Topografisch-Historische Atlas
Materiële omschr. techniek: kopergravure, formaat: 14 x 106,4
Trefwoorden Militaire geschiedenis
Plaats 's-Hertogenbosch
Annotatie Scheurte middenboven op de vouw
Vindplaats H 55 / 1629 (32) (bis)

Collectie Erfgoed 's-Hertogenbosch
[https://www.bcfinder.nl/?diw-id=brabantcloud brabant-collectie-prent_708991](https://www.bcfinder.nl/?diw-id=brabantcloud_brabant-collectie-prent_708991)
https://nl.wikipedia.org/wiki/Claes_Jansz._Visscher

Linie 1629 – Op weg naar 2028

Een groot getal wagens met huysraet, kerckelijke ornamenten en beelden

11-09-2024

Ophovius rapporteert aan Spaanse koning Filips IV

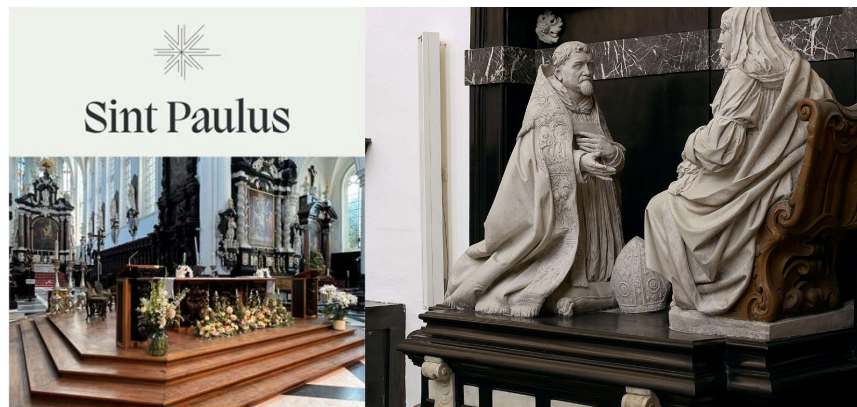
(31 oktober 1629)

- Zijn kijk op de situatie tijdens het beleg
- Suggesties over de oorzaak van de val
 - Tekort aan kruit
 - Hebzucht van sommigen
 - Onvoldoende steun vanuit Brussel
 - Een onmachtig ontzettingsleger
- Zonder zelf beschuldigingen te uiten:
 - “Vraag het uw ministers”
- Met aanbeveling:
 - Sluit wapenstilstand of vrede, anders gaan de Nederlanden te gronde

Inhoud

- Waarom deze vertaling van het dagboek? En waarom nu?
- Biografie Michaël Ophovius
- Zijn leven en de tachtigjarige oorlog
- Het dagboek en de vertaling
- Ondertussen binnen de muren van de vesting 's-Hertogenbosch
- **Tot slot**

Bedankt voor uw aandacht

Vragen?

Cees Reijner / Jeroen Lijdsman

Slotdiscussie: 1629, keerpunt?

11-09-2024

Linie 1629 – Op weg naar 2029

Museum Kruithuis

Vesting en Watermuseum

Jan van de Berg

10 AUGUSTUS

Beeldenstorm

Na een vorige hagerige week in het Vrij-
Steenvoorde op 10 augustus 1566
die vlam in de pan. Een groep ponten
vernielt alle heiligenbeelden in een
Deze gebeurtenis leidt tot de Beel-
de die als een golf van geweld door o.
Nederlanden trekt.

Spaans perspectief

Filips II

Hoe de strijd begint...

Er bestaat een machteloos koren de
Nederlandse edelen en Filips. De Sparre koning
grijpt in met harde hand. Hij legt zware
belastingen op. En start een reedonderzoek
vermoeding van protestanten. De Nederlandse adel
komt onder leiding van Willem van Oranje in
opstand tegen deze wrede onderdrukking.
En dat leidt uiteindelijk tot een slepende oorlog
die zijn dertig jaar zal duren...

Nederlands perspectief
Willem van Oranje

Willem van Oranje bekleedt als hoge edelman belangrijke
 functies aan het Spaanse Hof in Brussel. Hij is lid van de
 Raad van State (de adviesraad van de koning) en namens
 Filips II stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht.
 Als Filips hard ingrijpt in de Nederlanden, pleit Willem
 telkens bij de koning voor godsdienstvrijheid en
 het behoud van zelfbestuur. Dat mag niet baten.
 Uiteindelijk keert Willem zich af van de Spaanse koning
 en leidt bij het verzet van de Nederlanden.

In London van Hispanic heb ik alrijdt gevonden
Maar nu gaat hij te ver!

7/10

Het Beleg van 's-Hertogenbosch 1629

Op 30 april 1629 verschijnen de Staatse troepen van Frederik Hendrik van Oranje bij 's-Hertogenbosch. De stad wordt omsingeld en van de buitenwereld

afgesloten. En zo begint het Beleg dat bijna vijf maanden zal duren...

Een graaf

16

Bertus de Haan
Boer uit Rumpst (Gelderland)

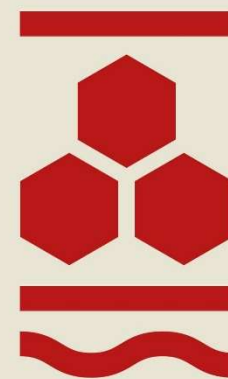
Antonio Schot
baron van Groenou
Militair gouverneur van 's-Hertogenbosch

11-09-2024

Van water tot linie en terug.

Kruithuis. Bomvol verhalen

**museum
kruithuis**
bomvol verhalen

Graag tot ziens in

Voor meer informatie: www.museumkruithuis.nl